

що передбачає формування тісних відносин із споживачами, формує лояльних і активних споживачів.

Особлива увага приділяється глибині і ширині обізнаності, створенню сильних і сприятливих асоціацій, формуванню позитивного відношення до бренду та інтенсифікації контактів споживачів із маркою.

Література

1. Аакер Д. Создание сильных брендов. — М.: ИД Гребенников, 2003.
2. Аакер Д., Йохимштайлер Э. Бренд-лидерство: новая концепция брендинга. — М.: ИД Гребенникова, 2003.
3. Батра Р., Майерс Д., Аакер Д. Рекламный менеджмент. — М.; СПб.; К.: Вильямс, 1999.
4. Ванэкен Б. Бренд-помощь. — СПб.: Питер, 2005.
5. Домнин В. Н. Бренддинг: новые технологии в России. — СПб.: Питер, 2002.
6. Канферер Ж.-Н. Торговые марки: испытание практикой. Новые реалии современного брэндинга. — М.: Имидж-контакт, Инфра-М, 2002.
7. Келлер К. Стратегический бренд-менеджмент: создание, оценка и управление марочным капиталом. — М.: Вильямс, 2005.
8. www.brand-management.ru

Статтю подано до редакції 21.03.11 р.

УДК 364.662-78:316.43

А. Б. Фляшнікова, канд. соц. наук,
старший викладач кафедри політології та соціології,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ЯК ВАЖІЛЬ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті висвітлено питання щодо необхідності та шляхів удосконалення державного управління, забезпечення економічного зростання як чинника подолання бідності. Розкрито зв'язок між якістю державного управління і ситуацією з бідністю та нерівністю в Україні. Показано позитивний зв'язок між економіч-

ним зростанням і зниженням рівня бідності. Визначено заходи, необхідні для скорочення бідності та нерівності в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бідність, нерівність, економічне зростання, державне управління, соціальний захист, доход.

АННОТАЦИЯ. В статье освещены вопросы необходимости и путей усовершенствования государственного управления, обеспечения экономического роста как фактора преодоления бедности. Раскрыта связь между качеством государственного управления и ситуацией с бедностью и неравенством в Украине. Показана позитивная связь между экономическим ростом и снижением уровня бедности. Определены меры, необходимые для сокращения бедности и неравенства в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: бедность, неравенство, экономический рост, государственное управление, социальная защита, доход.

ANNOTATION. The article highlights the issue of the need and ways of improving governance to economic growth as a factor of poverty. Being revealed the relationship between the quality of public administration and the situation of poverty and inequality in Ukraine. Shown a positive link between economic growth and poverty reduction. The measures needed to reduce poverty and inequality in Ukraine.

KEYWORDS: are poverty, inequality, economic growth, governance, social action and profit.

Постановка проблеми. Однією з найголовніших та найважливіших проблем сучасної України є проблема зниження рівня бідності. На ситуацію з бідністю та нерівністю впливає багато факторів. Одним з головних є стан і якість державного управління. Вплив цього фактору є досить вагомим. Саме від якості системи державного управління, верховенства закону, ефективності державних адміністративних структур великою мірою залежить вирішення проблем бідних верст населення. У зв'язку з цим у даній статті акцентується увага на доведенні необхідності удосконалення державного управління як основного важеля зниження рівня бідності в Україні.

Аналіз публікацій. Нині існує значна кількість публікацій щодо ролі державного управління у вирішенні проблем бідності. Так, С. Нек та Д. Андерсон [1] прямолінійно підходять до аналізу взаємозв'язку між державним управлінням та бідністю. Розглядаючи зростання доходів найбідніших верст, що живуть на заро-

бітну плату, вони дійшли висновку, що належне державне управління є прогресивним, бо пов'язано з більш високими темпами зростання доходів бідних порівняно з доходами населення в цілому. Давуді й Алонсо-Терме [2] встановили позитивний зв'язок між корупцією та кількісними показниками бідності. Кауфман, Краай та Зойдо-Лобатон [3] підтримують тезу про взаємозв'язок між більш високими доходами на душу населення і більш якісними результатами в галузі охорони здоров'я й освіти (скорочення дитячої смертності та неграмотності). Нортон [4] вважає, що в країнах з добре захищеними правами власності спостерігається краще вирішення справ з бідністю.

Проблемами подолання бідності займаються українські вчені Ю. Саєнко [5], Л. Черенько [6], В. Мандибуря [7], В. Вовк [8] та ін. Проте з точки зору вивчення впливу удосконалення державного управління та економічного зростання на ситуацію з бідністю вітчизняною наукою здійснено недостатньо, про що свідчить брак публікацій на цю тематику.

Постановка завдання. Метою даної статті є висвітлення шляхів удосконалення державного управління і забезпечення економічного зростання як важеля зменшення рівня бідності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Недоліки в системі державного управління особливо важко позначаються на бідних. Інституціональна дисфункція заважає уряду вживати ефективних заходів щодо пом'якшення бідності. Незадовільні макроекономічні показники дорого обходяться бідному результату не ефективного управління бюджетною і грошово-кредитною політикою. Натомість удосконалення системи державних послуг здатне розширити можливості бідних верст; удосконалення ринкових механізмів підвищує їхню економічну активність; захист бідних від економічних потрясінь, корупції значно підвищує ресурс життєдіяльності бідних.

Корупція — один з найбільших проявів слабкості державних інститутів в Україні. Вона не тільки сповільнює економічне зростання, а й позначається на стані бідних безліччю негативних наслідків: знижується рівень соціальних витрат; бідним доводиться сплачувати адміністративні та соціальні послуги державних установ, що мають надаватися безкоштовно; стримується розвиток малого підприємництва тощо.

Негативно позначається також на ситуації з бідністю непередбачуваність державної політики щодо регулювання підприємни-

цької діяльності, оскільки це може стримувати інвестиції в малі підприємства, негативно впливати на зайнятість і рівень заробітної плати.

Негативно відбиватися на бідних прошарках можуть і недоліки загальної податково-бюджетної дисципліни у формі інфляції чи нестабільного фінансування програм і послуг, пов'язаних з бідністю.

У цілому слабкість або міцність державного управління зумовлюють ступінь контролю за перерозподілом фінансових ресурсів держави на користь найбільш малозабезпечених членів суспільства. Якість державних інститутів визначає й динаміку виробництва, ВВП, кількість робочих місць. Поки ж в Україні слабкість діючих інститутів негативно впливає на ситуацію з бідністю і розвиток сильного середнього класу. Це поглиблює розрив між можливими і неможливими, загрожуючи успішному майбутньому України.

Найважливішим з усіх факторів, що впливають на бідність, є економічне зростання. Існує тісний зв'язок між зростанням національного доходу на душу населення та зниженням рівня бідності.

Виявляється, що економічне зростання, будучи в цілому локомотивом скорочення бідності, в деяких ситуаціях може діяти ефективніше, ніж в інших. Для кожного даного приросту середнього національного доходу, конкретний вплив на бідність буде залежати від того, яким чином цей приріст розподіляється серед населення. Зростання практично завжди супроводжується скороченням бідності за доходами, а падіння ВВП — збільшенням бідності. Однак при цьому вплив на бідність може істотно варіюватися. Трудоінтенсивне зростання більшою мірою скорочує бідність, ніж капіталомістке. Якщо зростання призводить до збільшення зайнятості серед низько кваліфікованих працівників, тоді бідні в більшій мірі одержують користь від цього. В міру збільшення трудоінтенсивності зростання скорочення бідності прискорюється.

У досягнення стійкого економічного зростання, спрямованого на боротьбу з бідністю, великий вклад вносить макроекономічна політика держави. У першу чергу, реалізуючи розумну економічну політику, державні органи будуть сприяти розвитку приватного сектора та потоку інвестицій у країну. По-друге, розумна макроекономічна політика, що сприяє низькій і стабільній інфляції,

робить важливий ефект на бідне населення. По-третє, в Україні повинні здійснюватися подальші кроки збільшення боргової стійкості держави, чим забезпечуються умови для стабільного економічного зростання і скорочення бідності. При цьому увагу треба приділяти підтримці короткострокового і середньострокового державного боргу на прийнятному рівні, оскільки обслуговування такого боргу під час кризи може обмежити державну ліквідність і підштовхнути до скорочення витрат на соціальні програми підтримки бідних.

Узагальнено заходи економічного характеру, що можуть сприяти скороченню масштабів бідності в Україні, виглядають так:

- удосконалення нормативно-правової бази регулювання підприємницької діяльності;
- сприяння розвитку фінансового сектору;
- удосконалення державної політики на ринку праці;
- зміцнення системи державного адміністрування в галузі оподаткування і перерозподілу доходів бюджету;
- орієнтація державних витрат на інвестиції в людський капітал;
- поліпшення управління бюджетними і державними витратами;
- сприяння прискоренню темпів економічного зростання.

При цьому віддача для бідних буде більш високою в тому випадку, якщо зростання економічних можливостей призведе до створення нових робочих місць і збільшення реальної заробітної плати.

Значне економічне зростання і поліпшення якості життя в Україні може бути досягнуто і завдяки відновленню сільського господарства, а саме: проведення земельної реформи і реорганізація колективних і спільних господарств; створення умов для спрямування інвестицій у село; лібералізація ринків сільгосппродукції; розширення можливостей кредитування для сільгоспвиробника.

Необхідне продовження реформ і в сфері державних фінансів, які мають включати доходи щодо підвищення соціальної справедливості шляхом фінансування ключових соціальних послуг і адресних трансферів в інтересах бідних верств.

Дуже важливим для зниження рівня бідності в Україні є скорочення нерівності в доходах.

Нерівність в Україні досягла таких масштабів, що вже позбавляє групи з найнижчими доходами можливості впливати на економічну і політичну ситуацію. Це може призвести до ще більшої поляризації суспільства, збільшення економічної незахищеності, порушення соціальної рівноваги. Тому, аби подолати помилкову державну політику, що проявляється в надлишковому регулюванні і

ліцензуванні, вибіркового пільгового кредитуванні, захисті певних політичних і ділових інтересів, несправедливій приватизації, і стала головною причиною значних диспропорцій у доходах населення, треба запровадити такі заходи скорочення нерівності:

— створення ефективних ринків і розширення можливості доступу на них нових підприємств і підприємців;

— розширення фінансових ринків, збільшення доступності кредитів;

— підвищення доходів найбідніших верст населення за допомогою реформи на ринку праці, підвищення кваліфікації, розширення доступу до освіти;

— впровадження заходів перерозподільної фіскальної політики, підвищення збирання податків й адресності трансфертів.

У першу чергу необхідно усунути надлишкове регулювання, ліцензування й інші джерела неринкового впливу на ринки продукції; скорегувати кредитну політику; удосконалити ринок робочої сили. Також можна і безпосередньо вплинути на розподіл доходів. Варто продовжити зусилля, спрямовані на підвищення доходів найбільш незаможних верст населення за допомогою збільшення мінімального законодавчо встановленого розміру заробітної плати. Низький рівень заробітної плати є важливим фактором нерівності доходів і бідності.

Вплив мінімальної заробітної плати на підвищення реальних доходів найбідніших верст працюючого населення відбувається за таких трьох умов.

По-перше, вона не повинна викликати скорочення сукупного попиту на робочу силу. При низькій мінімальній заробітній платі не виникає помітного впливу на сукупний рівень зайнятості. Якщо ж вона висока, скорочення зайнятості може бути катастрофічним.

По-друге, щоб мінімальна заробітна плата могла служити ефективним механізмом розподілу, необхідний високий відсоток дотримання мінімального розміру оплати праці. Це також вимагає встановлення його на досить низькому рівні: якщо мінімальна заробітна плата завищена настільки, що вона негативно впливає на зайнятість, звільнені працівники і роботодавці за змовою будуть порушувати цей норматив.

По-третє, мінімальну заробітну плату варто встановлювати на такому рівні, щоб охоплювати значну частину незаможних працівників.

Нині мінімальний розмір оплати праці в Україні дуже малий, проте і цей рівень не завжди дотримується. У перспективі, з під-

вищенням рівня мінімального розміру оплати праці він може негативно позначитися на ситуації з офіційною зайнятістю населення в Україні.

Для вирівнювання розподілу доходів у країні необхідні також міри, що стимулюють жінок до економічної активності. В Україні поступово загострюється нерівність у доходах жіночої та чоловічої частини населення, а значна доля жінок залишається економічно неактивною. Проте економічна активність жінок дуже впливає на розподіл бюджету домогосподарства.

За колишнього СРСР в Україні було більше економічно активних жінок, ніж у будь-якій промислово-розвиненій країні, що забезпечувалося розгалуженою мережею ясел, дитячих садків, груп подовженого дня. В незалежній Україні були вивільнені великі маси жінок з низьким рівнем освіти і низькою кваліфікацією, а паралельно подорожчали послуги дошкільних установ, що особливо торкнулося родин з низькими доходами. Натомість зниження вартості послуг дошкільних установ могло б істотно вплинути на трудову активність жінок і непрямим чином на доходи домогосподарств. Цей позитивний ефект, що побічно торкається ситуації з бідністю, перевищив би ефективність існуючої системи допомоги на дітей.

Зв'язок між зайнятістю жінок, сімейним доходом і утриманням дітей у дошкільних установах може служити підставою для відновлення ролі держави у забезпеченні якісних послуг дошкільних установ.

Для вдосконалення механізму перерозподілу доходів в Україні необхідно й більш активно використовувати фіскальну політику як механізму цього перерозподілу. Можливості впливу на розподіл через заходи фіскальної політики в Україні сьогодні обмежені. Однак вплив державних витрат на розподіл доходу визначається не тільки загальною сумою затрачених ресурсів, а й тим, наскільки ефективно ці ресурси витрачені та у якій мірі забезпечується їх адресність. У перспективі слід зробити систему оподаткування прогресивнішою, скасувати зайві податкові пільги, зменшити податкову заборгованість, вжити заходів щодо детінізації доходів.

В Україні нині гостро стоїть проблема ухилення від сплати податків, що підриває ефективність оподаткування. Результатом є відносно низька середня ставка оподаткування і відносно слабкий ефект перерозподілу доходів.

У цілому в умовах браку ресурсів соціальні трансферти можуть здійснюватися лише в обмежених обсягах. Однак позитивну роль здатні зіграти нехай і невеликі, але адресні трансферти. На-

віть скромна програма трансфертів, у розмірі одного відсотка ВВП, при чіткій адресній спрямованості може позитивно вплинути на ситуацію з бідністю.

Висновок з проведеного дослідження. Підводячи підсумок, можна зазначити, що однією з найголовніших проблем соціально-економічного розвитку України є зниження рівня бідності. Подолання бідності є довгостроковим стратегічним завданням, вирішення якого залежить від успіху реформ, виконання завдань соціально-економічного розвитку країни.

Важливим фактором впливу на ситуацію з бідністю є якість державного управління, розвиненість громадських інститутів. Держава в усьому світі відіграє важливу роль у вдосконаленні розподілу доходів і спрямуванні частини ресурсів на користь бідних верст населення. Зазвичай зростання доходу на душу населення супроводжується скороченням показників бідності і тому є серйозні підстави вважати, що належне державне управління, впливаючи на економічне зростання, скорочує бідність.

Література

1. *Knack S. and Anderson G.* Is Good Governance Progressive? Property Rights, Contract Enforceability and Changes in Income Equality. — Paper presented at the 1999 Annual Meeting of the American Political Science Association, Atlanta, GA. — 1999.
2. *Sanjeev G., Davoodi H. and Alonso-Terme R.* Does corruption affect income inequality and poverty? — IMF Working Paper, WP/98/76, May, 1998.
3. *Kaufmann D., Kraay A., Zoido-Lobaton P.* Governance Matters. World Bank Policy Research Working Paper No. 2196. — 1998.
4. *Norton Seth W.* Poverty, Property Rights, and Human Well-Being: A Cross-National Study. — *Cato Journal*, 18(2), 233-45. — 1998.
5. Універсум [Електронний ресурс] — Режим доступу http://www.universum.org.ua/journal/2002/sayenk_11.html
6. *Черенько Л. М.* Проблеми бідності в Україні: методи визначення та напрями подолання: дис. канд. екон. наук: 08.09.01 / Черенько Людмила Миколаївна. — К., 1999. — 205 с.
7. *Мандибура В. О.* Рівень життя населення України та проблеми реформування механізмів його регулювання / Мандибура В. О. — К.: Парламент. вид-во, 1998. — 256 с.
8. *Вовк В.* Перспектива для України: Тези до доктрини модернізації суспільства [Електронний ресурс] / В. Вовк. — К.: Ін-т громад. суспільства, 1999. — Режим доступу: <http://online.km.ua/igs/perspekt.html>

Статтю подано до редакції 8.02.11 р.